

تحقیقات باستان‌شناسی ایران در سیر زمان

در نتیجه يك سلسله عوامل اقتصادی و سیاسی پای ملل دریا نورد با ایران باز گردید . شاید بتوان ادعا کرد راه‌های تجارتي که آسیا را به اروپا وصل می‌کردند و کالای تجارتي که از راه های فوق الذکر به اروپا مبادله میشد انگیزه این امر باشد و باعث آن گردیده است که ایران يك چهار راه سیاسی و اقتصادی در قرون گذشته باشد .

اولین کشوری که از راه دریا با کشور ایران بطور رسمی ارتباط پیدا مینماید کشور اسپانیا است که مقارن با سلطنت شاه عباس بزرگ میباشد . البته ارتباط رسمی مورد توجه

تعلیم

ستواندوم منوچهر شجاعی

است زیرا جهانگردان مختلف افریقائی و اروپائی و آسیائی قبلا بطور غیر رسمی به ایران آمده بودند .

بنابدستور فیلیپ سوم پادشاه اسپانیا سفیری بنام آنتونیو دو گوا^۱ در سال ۱۵۸۶ (۱۰۰۵ هجری قمری) بدر بارشاه عباس بزرگ فرستاده میشود. دو گوا قسمت عمده ای از ایران را مورد بازدید قرار میدهد و در پایان مأموریت شرح مسافرت- های خود را در داخل ایران و وضع سواحل جنوبی ایران را تحت عنوان سیاحتنامه بچاپ می‌رساند .

دو گوا در بازدید از خرابه های تخت جمشید یادداشت‌هایی از چگونگی وضع تاریخی و سابقه آن محل مینگارد که بسیار مورد توجه محققین اروپائی قرار گرفته و سیاحتان را بطرف ایران جلب مینماید .

دون گارسیا سیلوا^۲ اهل اسپانیا در سال ۱۶۱۹ (۱۰۳۸ ق . ه .) به ایران آمده و درباره کتیبه‌های تخت جمشید شرحی بیکی از دوستان باستانشناس خود که در تهیه وسائل مسافرت او را کمک کرده بود مینویسد و پس از چندی ایران را ترک مینماید .

بعد از وی پیترودلاواله^۳ ایتالیائی در سال ۱۶۲۱ میلادی (۱۰۴۰ ق . ه .) به ایران آمده و از روی کتیبه‌های میخی تخت جمشید نقاشی کرده و آن را به اروپا برای مطالعه میبرد .

ژان شاردن^۴ سیاح و تاجر فرانسوی نیز که در سال ۱۶۶۵ میلادی

1- Antonio de Gouvea .

2- Dongarcia de Sylva.

3- Pietro della Valle .

4- Jean Chardin .

(۱۰۸۴ هـ. ق.) برای تجارت الماس از نواحی جنوب شرقی آسیا دیدن میکرده^۱ پس از توقف چندی در هندوستان بایران آمده و بعد از ۶ سال توقف در نقاط مختلف بویژه اصفهان و شیراز و کرمان در سال ۱۶۷۰ میلادی (۱۰۸۹ هـ. ق.) بفرانسه مراجعت نموده و پس از چندی مجدداً به ایران باز میگردد. ورود وی مصادف است با تاجگذاری شاه سلیمان سوم که در مراسم تاجگذاری افتخار حضور داشته است. شاردن پس از چند سال توقف در ایران و بازدید از نقاط مختلف و آشناسدن با روحیه مردم ایران و آثار مختلف تاریخی به فرانسه مراجعت مینماید و سیاحتنامه‌ای نیز در این زمینه برشته تحریر در میآورد.

کومت گالوس^۲ در اطراف تخت جمشید یک گلدان مرمری کشف مینماید که بر روی آن بخط میخی پارسی و خط مصری شرحی نوشته شده بود. چندی بعد یکی دیگر از مستشرقین موسوم به کراستنسن نیبر^۳ (باستان-شناس و شرقشناس) تشخیص داد که کتیبه‌ها به سه زبان مختلف نوشته شده است و چنانکه میدانیم مستشرقین آلمانی و فرانسوی و انگلیسی دامنه تحقیقات او را ادامه داده‌اند ضمناً تشخیص داده شد که خطوط کتیبه مرکب از ۴۲ علامت میباشد.

راولینسن محقق و دانشمند انگلیسی پس از چندی کتیبه‌ها را قرائت نمود و با انتشار کتاب کتیبه‌های بیستون و صرف و نحو زبان فرس قدیم خدمت بزرگی برون شدن یک قسمت از تاریخ ایران نمود و نیز توجه دانشمندان اروپائی را بیش از پیش بخود جلب کرد تا آنکه در سال ۱۸۴۰ میلادی (۱۲۵۹ هـ. ق.) مقدمات اکتشافات از طرف دوشن^۴ از نقاشان و عتیقه شناسان

۱- اغلب او را شرقشناس و مورخ نام برده‌اند. تاریخ عمومی جهان صفحه ۳۸۷

تألیف رضا اخوی.

2- Comte Caylus .

3- Carstens Niebuhr .

4- Douhen .

فرانسوی و هیأت های دیگر باستان شناسی بعمل آمد^۱ که پس از یکسال توقف در ایران و زدن گمانه هائی در نقاط مختلف تخت جمشید موفق گردیدند حجاریهائی جالب توجه در قسمت های مختلف کشف نمایند و بعد از برداشتن نقشه خرابه های آن به اروپا باز گشتند. نه سال بعد از دوشن چرچیل و لفتوس مشترکاً در ناحیه شوش شروع بکاوش نمودند.

۳۵ سال بعد دیولافوا و خانمش و بعد از آنها هیأتی از مهندسان و باستان شناسان و جغرافیدانان فرانسوی تحت ریاست مسیودومورگان با اجازه انحصاری از دولت ایران مشغول حفريات شدند و خرابه های قصر داریوش اول و اردشیر دوم و خشایارشا را از خاک بیرون آوردند و در ویرانه های تاریخی آن نواحی شروع بحفريات نمودند.

البته دایره گمانه زنی آنها محدودتر و نسبت به اعتبار و اگذاری از کشورهای متبوعشان فرق میکرد.

در سال ۱۹۳۱ میلادی (۱۳۴۹ ه. ق.) پرفسور هرتسفلد آلمانی^۲ از طرف مؤسسه صنایع و آثار عتیقه^۳ با کمک مالی یکی از ثروتمندان آمریکائی

۱- پاسکال کست Pascal Ecothe و فلاندن Flandin و بعد از آنها در ۱۸۷۸ اشتولز Stolze آلمانی عکس کتیبه های استخر را برداشتند و با کمک نولدکه Noldeke مستشرق معروف آلمانی کتابی راجع به ایران نوشتند و به باستان شناسی و شناسائی گوشه های از تاریخ کشور ما کمک پرارزشی نمودند.

2- Pr. Ehertzfeld .

3 - American institu for Persian art and Archeology

این مؤسسه در ۱۹۳۰ بر ریاست افتخاری پرفسور ویلیام جکس M. V. Wiliam Jackson و بعد تحت مدیریت فرانکلین م. گونتر Franklin. M. Gunther وزیر مختار امریکا در ایران تأسیس شد چندی بعد مؤسسه مزبور تحت ریاست پرفسور پوپ Pr. Arthur V. Pope قرار گرفت و دز اثر مساعی اعضاء مؤسسه، راکفلر حاضر شد ۹ میلیون دلار

بقیه در صفحه بعد

(را کفلر) در خرابه های تخت جمشید و اطراف آن دست به یک رشته گمانه زنی نمود و بعد از چندی موفق شد آثار جالبی از زیر خاک بیرون آورد از جمله کتیبه ای منسوب به خشایارشا و پلکان جدیدی کشف نمود. در ۱۳۱۲ چهار لوحه و چند سکه طلا و نقره در زیر گوشه شمال شرقی تالار آپادانای داریوش در تخت جمشید پیدا نمود که بر روی هر کدام از آن لوحه ها این عبارت نوشته شده بود^۱.

«داریوش شاه بزرگ، شاه شاهان، شاه ممالک، پسر گشتاسب
هخامنشی»

داریوش شاه گوید: «اینست کشوریکه من دارم از سگها که
پشت دیوار سغدان گرفته تا گوشه (حیشه) و از سند گرفته تا
سپرد (سارد) که آنرا اهورامزدا بمن بخشیده او که بزرگترین
خدایان است. اهورامزدا مرا و خاندانم را پاس دارد.»

در سال ۱۳۱۰ از طرف دانشگاه کانزاس سیتی^۲ یکی از دانشمندان امریکایی بنام دکتر و. ولسین^۳ در تورنک تپه (کوه قراول در ۱۲ میلی استرآباد) گرگان حفاریاتی نمود و مقدار زیادی اثنایه خانه وزینت آلات زنانه از جمله اسلحه و ظروف سفالین و دستبند و النگو و گوشواره کشف کرد و آنها را بدوره های سنگ تراشیده و عصر مفرغ نسبت داد.

بقیه از صفحه قبل

تحت اختیار مؤسسه مزبور و پرفسور هر تسفلد قرار دهد و وی را مأمور تحقیقات در ایران نمود. و این گروه کاخ های شاهنشاهان ایران را در تخت جمشید از زیر خاک بیرون آورده و ویرانه های آنرا مرمت نمودند. پرفسور هر تسفلد در ۱۹۳۱ میلادی (۱۳۴۹ ق. ه. به ایران آمد و در تخت جمشید شروع بحفاریات نمود.

۱- تاریخ عمومی صفحه ۳۸۹.

2 - Kansascity

3. - Dr. Wulsin

در همین سال (۱۳۱۰) دکتر شمیدت^۱ از طرف دانشگاه فیلاذلفیای امریکا بامید پیدا کردن شهر صدروازه (از پایتخت های اشکانیان) بحفریاتی مشغول گردید لیکن شهر مزبور را پیدا نکرد ولی اشیاء زیادی از قبیل اسلحه و غیره بدست آورد و ازری نیز اشیاء نفیسی از ماقبل تاریخ تا زمان صفویه پیدا کرد که اکنون مقداری از آن اشیاء در موزه ایران باستان موجود میباشد.

«دکتر این^۲ از طرف موزه متروپلیتن^۳ شیکاگو در قسمت ابونصر شیرازو یکی از مدیران موزه لوور پاریس و مسیو گیرشمن در نهایند و استین^۴ در خلیج فارس و بلوچستان و نیز رئیس مدرسه انسان شناسی سوئد در بین قره سو و کرگان بیشتر در این زمینه دست بحفریاتی زده اند.^۵»

در چند سال اخیر هیات های باستان شناسی از غالب نقاط دنیا به ایران آمده اند و فعالیت های گذشته خود ادامه داده اند از آن جمله اندهیات های امریکائی، ژاپنی، آلمانی، انگلیسی و فرانسوی. هیات فرانسوی بسرپرستی پروفیسور گیرشمن در ایران و خاور میانه قریب ۳۵ سال است که بحفریات مشغول میباشد. پروفیسور گیرشمن در سال ۱۹۳۱ (۱۳۲۱ شمسی) با هیئت حفاری دکتر کونتینو در تپه زیان نهایند و بعد در سال ۱۹۳۱ در حفریات تپه های اسدآباد مغرب ایران و در سال ۱۹۴۶ میلادی (۱۳۳۶ شمسی) بعنوان سرپرست هیات حفاری باستان شناسی فرانسوی در ایران بمدت ۲۱ سال انجام وظیفه نمود. (آخرین حفاری های هیات باستان شناسی فرانسوی در ناحیه شوش و مسجد سلیمان انجام

1- Dr. Schmidt

2- Upen

3- Metropolitan

4- Aurel Stein

گرفته) هیأت حفاری ایتالیائی بسرپرستی امبارتو اسکارتو در سیستان
حفاریهایی نمودند.

ضمناً هیأت حفاری ژاپنی بسرپرستی پروفیسور اگامی^۱ از مرداد ماه
۱۳۴۴ الی مهر ماه ۱۳۴۴ در مرودشت فارس حفاری هایی نمودند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی